PRÓBAÉRETTSÉGI

2003. május-június

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINT

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

MEGOLDÁS

Kiss Árpád OKSZI
Országos Közoktatási Szolgáltató Intézmény
Vizsgafejlesztő Központ

OKÉV
ORSZÁGOS KÖZOKTATÁSI ÉRTÉKELÉSI ÉS VIZSGAKÖZPONT

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

Minden feladat megválaszolásánál alapvetően azt kell megállapítani, hogy a megoldás megfelel-e a javítókulcsban meghatározott kompetenciáknak és tartalmazza-e a megadott tartalmi elemeket és összefüggéseket.

A javítókulcs a vizsgázóktól elvárt válaszokat két formában tartalmazza:

táblázatban, értékelési szempontonként csoportosítva és
egy lehetséges **összefüggő szövegként**.

Kérjük a kedves Kollégákat, hogy a kompetenciák szerinti értékelésnél az adható pontokat **súlyozottan, de arányosan** osszák fel!

A **rövid, szöveges** feladatok általános javítási szempontjai:

Szempontok	Pont
A feladat megértése: • A vizsgázó **megértette**-e, a feladatban felvetett problémát. • A vizsgázó a **válasza** túlnyomó részében erre a problémára kísérli-e meg a válaszadást? • A vizsgázó válasza eltér-e a feladatban megfogalmazott témától? Fókuszált-e a szöveg?	**1**
Kompetenciák szerint: • **A források használata** kompetencia alapján a vizsgázó összegyűjtötte-e a forrásban megtalálható információk nagy részét / egy részét? • A vizsgázó felismerte és megnevezte-e a forrás által illusztrált vagy képviselt történelmi jelenséget? • A vizsgázó be tudta-e építeni válaszába saját ismereteit, azokat összefüggésbe hozta-e a forrással? • A forráshasználat beépült-e a válaszba? • A vizsgázó levont-e **következtetéseket** a forrás történelmi hátterére, keletkezésének körülményeire vonatkozóan (amennyiben a feladat ezt megkövetelte)?	**5**
• A válasz kifejtéséhez használta-e a vizsgázó a korszakra és a témára vonatkozó történelmi **szakszókincset**, fogalmi hálót? • A téma kifejtése során **helyesen használta**-e a történelmi fogalmakat?	
• A válaszadás során az eseményeket **az időbeli sorrendiséget** és a **térbeli viszonyaikat** figyelembe véve mutatja-e be?	
• Az Eseményeket **alakító tényezők** között rámutat a történelmi események okaira, következményeire, általában több okot, következményt tud felsorolni. • Történelmi személyiségek bemutatásakor: rendelkezett-e vizsgázó a történelmi személyiség bemutatásához a szükséges ismeretekkel	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség: • Az ún. szöveges, kifejtendő feladatokra adott válaszoknál **elvárt a szerkesztett szöveg**. E szempontból tehát **nem értékelhető** a nagyrészt vázlatosan összeállított vagy egymással nem összefüggő mondatokból álló válasz. • Elvárható, hogy a vizsgázó gondolatmenete **összefüggő, követhető, logikus** legyen. • A válasz szerkezete megfelel-e a feladat által megkövetelt gondolatmenetnek?	**1**

A **hosszú, szöveges** feladatok általános javítási szempontjai:

Szempontok	Pont
A feladat megértése: • A vizsgázó megértette-e, a feladatban felvetett problémát. • A feladatban kijelölt tárgyat elemzi-e? • A vizsgázó válasza túlnyomó részében a probléma elemzésére irányul? • A vizsgázó válasza eltér-e a feladatban megfogalmazott témától? • Tudja-e tartani a témát?	**3**
Kompetenciák szerint: • **A források használata** kompetencia alapján a vizsgázó összegyűjtötte-e a forrásban megtalálható információk nagy részét / egy részét? • A vizsgázó felismerte és megnevezte-e a forrás által illusztrált vagy képviselt történelmi jelenséget? • A vizsgázó be tudta-e építeni válaszába saját ismereteit, azokat összefüggésbe hozta-e a forrással? • A forráshasználat beépült-e a válaszba? • A vizsgázó levont-e következtetéseket a forrás történelmi hátterére, keletkezésének körülményeire vonatkozóan (amennyiben a feladat ezt megkövetelte)?	**9**
• A válasz kifejtéséhez használta-e a vizsgázó a korszakra és a témára vonatkozó történelmi **szakszókincset**, fogalmi hálót? • A téma kifejtése során **helyesen használta**-e a történelmi fogalmakat?	
• A válaszadás során az elemzését **az időbeli sorrendiséget** és a **térbeli viszonyaikat** figyelembe véve mutatja-e be?	
• Az Eseményeket **alakító tényezők** között rámutat a történelmi események okaira, következményeire, általában több okot, következményt tud felsorolni. • Történelmi személyiségek bemutatásakor: rendelkezett-e vizsgázó a történelmi személyiség bemutatásához a szükséges ismeretekkel? • Jól emelte-e ki elemzésében a lényeget?	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség: • Az ún. szöveges, kifejtendő feladatokra adott válaszoknál elvárt a szerkesztett szöveg. E szempontból tehát nem értékelhető a nagyrészt vázlatosan összeállított vagy egymással nem összefüggő mondatokból álló válasz. • Elvárható, hogy a vizsgázó gondolatmenete összefüggő, követhető, logikus legyen. • A válasz szerkezete megfelel-e a feladat által megkövetelt gondolatmenetnek? • Az értékelésnél meg kell állapítani, hogy a tanuló rendelkezik-e megfelelő elemző képességgel.	**4**

10. FELADAT (Spárta) (rövid feladat)

Értékelési szempontok		Optimális megoldás	Pont
A feladat megértése		Feladatmegértés és lényegkiemelés. A vizsgázó válaszában elsősorban a spártai államszervezet működését mutatja be és értelmezi.	**1**
KOMPETENCIÁK	1.1 Történelmi forrásokból (tárgyi, írásos stb.) információk gyűjtése, következtetések megfogalmazása 1.7 Társadalmi viszonyok, kormányzati struktúrák vázlatos ábrázolása 1.9 A részletek iránti érzékenység a források feldolgozása és elemzése során	A vizsgázó a forrás alapján megemlítheti a népgyűlést, a népgyűlésen résztvevők körét, a felügyelőket, a felügyelők számát és feladatkörét, a vének tanácsát, összetételét, választási rendjét. Megállapításaival értelmezheti az államszervezet működésének jellemzőit. Gondolatmenetét saját ismeretei alapján kiegészítheti athéni utalásokkal, a királyok szerepével stb.	**5**
	2.1 Történelmi fogalmak azonosítása, helyes használata	A vizsgázó az államelmélet és a társadalomtörténet jellemző fogalmait (pl. polisz, választás) helyesen használja.	
	4.4 A lényeges és kevésbé lényeges szempontok, tényezők megkülönböztetése, mérlegelése	Spártában létezett népgyűlés, tagjai a szabad polgárok. Jogköre korlátozott (egyetértés). A vének tanácsának jelentős szerepe van (kezdeményezés, vétó). Ezáltal a spártai állam felépítését arisztokratikusnak tarthatjuk, ami nem jelenti azt, hogy nem képviseleti rendszerről van szó.	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség		A szerkezet a logikus kifejtést szolgálja. A szöveg gördülékeny, a mondatok világosak és egyértelműek.	**1**

Kompetenciákhoz kapcsolódó **lehetséges** tartalmak (optimális megoldásnál):

Spárta egy ókori görög városállam, **polisz volt**. Spártában létezett **népgyűlés, tagjai a szabad polgárok voltak.** A népgyűlés jogköre **korlátozottabb volt az athéninál**, s valójában csak egyetértési joga volt. A népgyűlés tagjai közül választott **vének tanácsa jelentős szereppel bírt**, ez a testület kezdeményezhette a népgyűlés témáit, és vétójoggal is rendelkezett. Az állami élet irányítására öt felügyelőt választottak.
Ezáltal **a spártai állam felépítését arisztokratikusnak tarthatjuk**. Spártában korlátozottabb volt a polgárok érdekérvényesítési joga, mint Athénban. Ennek ellenére a spártai állam alapvetően különbözött a keleti despotikus rendszerektől, hiszen **az állami élet vezetőit alapvetően választották, s választott képviselők ellenőrizték.**

7 pont		

11. FELADAT (Népvándorlás) (hosszú feladat)

Értékelési szempontok		Optimális megoldás	Pont
A feladat megértése		Feladatmegértés és lényegkiemelés. A vizsgázó megoldásában elsősorban a népvándorlás következményeit és a Nyugatrómai Birodalom bukásának okait elemzi.	**3**
KOMPETENCIÁK	1.1 Történelmi forrásokból (tárgyi, írásos stb.) információk gyűjtése, következtetések megfogalmazása 1.4 A történelmi térképek felhasználása ismeretszerzéshez	A vizsgázó a térképről leolvashatja a Római Birodalom kettéválását évszámmal együtt, a hunok betörését, az egyes germán népek mozgásait évszámokkal, a catalaunumi csatát évszámmal együtt. A térkép alapján összehasonlíthatja a nyugati és a keleti területeket ért támadásokat. A megadott forrás alapján bemutathatja Róma bukásának körülményeit.	**9**
	2.1 Történelmi fogalmak azonosítása, helyes használata	A vizsgázó a korszak társadalom- és gazdaságtörténeti fogalmait (árak maximálása, colonus stb.) helyesen használja.	
	3.6 Konkrét történelmi események térben és időben való elhelyezése	Ismeretei felhasználásával, a térképpel összevetve bemutathatja a népvándorlás menetét, Róma feldúlásait.	
	4.1 A tanultak okok és következmények szerinti rendezése 4.4 Lényeges és kevésbé lényeges szempontok megkülönböztetése, mérlegelése	A diák korábbi ismeretei alapján felvázolja a gazdasági és társadalmi hanyatlás és a politikai szétesés folyamatának állomásait és következményeit.	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség		A tanuló fogalmazványa szerkesztett szöveg. A szerkezet a logikus kifejtést szolgálja. A szöveg gördülékeny, a mondatok világosak és egyértelműek. A tanuló megállapításai árnyalt elemző készségről tanúskodnak.	**4**

Kompetenciákhoz kapcsolódó **lehetséges** tartalmak (optimális megoldásnál):

A Római Birodalom nyugati felében a **gazdasági helyzet a IV. század folyamán egyre romlott**. A csökkenő rabszolga-munkaerõ miatt **terjedt a colonusok alkalmazása**, ami a piac beszűkülését vonta maga után. **Az államhatalom az árak és bérek rögzítésével, valamint az adók emelésével próbált** úrrá lenni a válság nyomán fellángoló belső elégedetlenségen. Ám ezzel csak rövid időre teremtettek rendet, s a gazdasági válságot tovább mélyítették. **Mivel a hanyatlás a keleti területeket kevésbé érintette,** a birodalom súlya keletre tolódott, majd az eltérő fejlődés szakításhoz vezetett: **395-ben a Római Birodalom kettévált**. A keleti rész fővárosa Konstantinápoly, a nyugatié Róma, majd Ravenna lett. Nyugaton a városok hanyatlásával a vidék, s a nagybirtokok (latifundiumok) szerepe nőtt. **A széteső állam nem volt képes ellenállni a népvándorlás megújuló hullámának. A hunok 350 után a germán népeket nyugat felé szorították.** Először a Keletrómai Birodalomra törtek rá, ám itt erősebb ellenállásra leltek, s **az V. század elejétől elözönlötték a Nyugatrómai Birodalmat.** A frankok a Rajna mentére, a keleti gótok Itáliába, a nyugati gótok Hispániába, a vandálok Afrikába vándoroltak, Rómát kétszer is feldúlták (410, 453). Rövidesen a hunok is rátörtek a birodalomra**. 451-ben Catalaunumnál** már a germánokkal szövetkezve sikerült csak megállítani őket.
A germán fejedelmek hatalma egyre nőtt, **476-ban** Odoaker lemondatta az utolsó nyugatrómai császárt, Romulus Augustulust. Ezzel **megbukott a Nyugatrómai Birodalom.**

16 pont		

12. FELADAT (Szabadidő a XIX-XX. század fordulóján) (rövid feladat)

Értékelési szempontok		Optimális megoldás	Pont
A feladat megértése		Feladatmegértés és lényegkiemelés. A vizsgázó válaszában elsősorban az életmód-változás és sport tömegessé válásának jelenségeire koncentrál. Válaszában feltárja az életmódváltozást lehetővé tevő okokat, és megemlíti a legfontosabb következményeket.	**1**
KOMPETENCIÁK	1.1 Történelmi forrásokból (tárgyi, írásos, képi stb.) információk gyűjtése, következtetések megfogalmazása	A vizsgázó a képek alapján megállapíthatja, hogy a sport tömegjellegűvé válik. Gondolatmenetében arra is kitérhet, hogy a munkaidő szabályozásának eredményeként a városi életmód részei lesznek a különböző sporttevékenységek és sportversenyek. Válaszában a változások társadalmi, gazdasági magyarázatára is kitér.	**5**
	2.1 Történelmi fogalmak azonosítása, helyes használata	A vizsgázó a korszakra jellemző gazdasági és politikai fogalmakat (pl. városiasodás, tömegkultúra, boldog békeidők stb.) helyesen használja.	
	4.1 A tanultak okok és következmények szerinti rendezése 4.4 Lényeges és kevésbé lényeges szempontok megkülönböztetése, mérlegelése	A diák megállapíthatja, hogy a századfordulóra a polgári életmód átjárta a városi társadalom jelentős részét; új típusú tömegrendezvények, mindennapossá váló szabadidőben végzett tevékenységek alakultak ki (pl. koncertek, mozi, közös éneklés) társasági élet új színterei: sportpályák, városligetek, divatáruházak stb.; A szórakozás, divat és sport üzletté is válik, melynek társadalmi és gazdasági feltétele a polgárosodás, erősödő középosztály, fizetőképes kereslet és új nagyvárosi életformák, hétvégi szabadidő megjelenése.	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség		A szerkezet a logikus kifejtést szolgálja. A szöveg gördülékeny, a mondatok világosak és egyértelműek.	**1**

Kompetenciákhoz kapcsolódó **lehetséges** tartalmak (optimális megoldásnál):

A századfordulóra az iparban és kereskedelemben szabályozott munkaidő következményeként megjelent az ún. szabadidő. A **polgári életmód** átjárta a **városi társadalom** jelentős részét. Széles körben általánossá válik az olvasás, zenélés, sportolás. **Tömegrendezvények és tömeges tevékenységek** kialakulása: olvasókörök, társasági fórumok, különböző **sportversenyek és szabadidős tevékenység**ek (ld. képek), koncertek, mozi. Társasági élet új színterei: divatáruházak, szalonok, cukrászdák, kávéházak, sportpályák, városligetek stb.
Társadalmilag elfogadottá, **mindennapossá válnak** ezek a tevékenységek az alsó- és középrétegeknél is. A folyamat gazdasági feltételei: középosztályosodás (főleg Angliában), anyagi fedezet és fizetőképes tömegkereslet létrejötte. **A szórakozás, divat és sport üzletté vált.** *(A tömegfogyasztás kialakulása pl. a ruházkodás területén.)* A **városiasodás** szembetűnő jelei a közművesítés: csatornázás, gázvezetékek-, és villanyvilágítás, parkosítás, városligetek elterjedése valamint az új városi életformák kialakulása, melyben helyet kapott a családi szórakozás, kirándulás, sportolás is. A **sport új formái**nak elterjedése és tömegessé válásához hozzájárult az újkori olimpiai mozgalom elindulása és sportklubok és bajnokságok indulása is.

7 pont		

13. FELADAT (A Balkán) (hosszú feladat)

Értékelési szempontok		Optimális megoldás	Pont
A feladat megértése		Feladatmegértés és lényegkiemelés. A vizsgázó megoldásában elsősorban XIX. sz. második felében a balkáni nagyhatalmi versengés okait, és a térség nemzetiségi, vallási megosztottságát tárja fel. Összefüggéseiben mutatja be a balkáni nemzetállamok születésével járó problémákat.	**3**
KOMPETENCIÁK	1.2. Legyen képes különböző típusú források és saját ismeretei összevetésével és összegzésével egy témáról összefoglaló ismertetést írni! 1.5. Legyen képes források alapján szöveges elemzést készíteni!	A vizsgázó a forrásból és a kronológiából kigyűjtheti az alábbiakat: A Török Birodalom gyengülése egyrészt lehetővé tette a balkáni térségért kialakuló nagyhatalmi vetélkedést (orosz, osztrák, angol), másrészt az ott élő vallásilag és etnikailag megosztott kis népek sikeres függetlenségi harcokat vívhattak nagyhatalmi pártfogással. Nemzetállamaik születése során megindult az egymással szembeni rivalizálás folyamata is.	**9**
	2.1 Történelmi fogalmak azonosítása, helyes használata	A vizsgázó a korszak diplomáciai és politikai fogalmait (hatalmi egyensúly, keleti kérdés stb.) helyesen használja.	
	3.3. Történelmi térkép és más segédanyag (forrás, kulcsszavak, szempontok) alapján legyen képes jellemezni a korszak történelmi régióit 3.6 Konkrét történelmi események térben és időben való elhelyezése	Saját ismereteit mozgósítva a Balkán történelmi problematikájáról szólhat: kitérhet a török majd orosz befolyás meghatározó szerepére; elemezheti, hogy miért került a nagyhatalmi érdekek csomópontjába a régió; rámutathat arra, hogy a törökellenes függetlenségi harcok új nemzetállamok születésével együtt jártak; és megállapíthatja, hogy a birodalmi keret helyett meghatározóvá válnak a területi és etnikai széttagoltságból adódó önállósági törekvések.	
	4.14. Legyen képes források alapján a történelmi események okait, következményeit és a résztvevők szándékait összehasonlítani, a közöttük levő összefüggésekre rámutatni!	A diák a forrásban található érveket csoportosíthatja, értelmezheti és feltárhat különböző összefüggéseket: a Török Birodalom helyett orosz befolyás növekedése; függetlenségi törekvések és a nagyhatalmi szándékok összefüggései; a nagyhatalmi érdekek csomópontjába kerül a Balkán: orosz-angol, orosz-osztrák ellentét; az egységes Németország a Monarchia mellé áll, de az oroszokkal is megpróbál jó viszonyt ápolni; a születő nemzetállamok szerepe növekszik a térség történetét alakító tényezők között.	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség		A tanuló fogalmazványa szerkesztett szöveg. A szerkezet a logikus kifejtést szolgálja. A szöveg gördülékeny, a mondatok világosak és egyértelműek. A tanuló megállapításai árnyalt elemző készségről tanúskodnak.	**4**

Kompetenciákhoz kapcsolódó **lehetséges** tartalmak (optimális megoldásnál):

A Balkán lőporos hordóvá válásának fő okai**: A Török Birodalom gyengülése nyomán a térségért kialakuló nagyhatalmi vetélkedés** valamint **az ott élő vallásilag és etnikailag megosztott kis népek függetlenségi harcai és egymással szembeni rivalizálásuk.**
A XIX. században az ún. **keleti kérdés** lényege nem változott. **Az Oszmán Birodalom meggyengülésével keletkezett hatalmi űrbe az Orosz Birodalom akart behatolni**. Ezt az európai egyensúlyt féltő Nagy-Britannia akadályozta meg *először franciákkal közösen, miután* legyőzték **a krími háború**ban az oroszokat. Ausztriát is alapvetően fenyegette az orosz térnyerés a Balkánon. Az egységessé váló Németország az Osztrák-Magyar Monarchia pártjára állt a balkáni kérdésben a berlini konferencián, de megpróbált az oroszokkal továbbra is jó viszonyt ápolni *Bismarck kancellársága alatt, mert a franciák elszigetelésére törekedtek.*
A Török Birodalom meggyengülése esélyt adott az ott élő népek függetlenedési törekvéseinek is. A Balkánon az egyes etnikumok keverten helyezkedtek el, és a törökök elleni harcok egymás rovására történő területszerzéssel párosultak, és további Balkán-háborúkhoz vezettek. Másrészt szabadságharcaik során nagyhatalmi pártfogásra szorultak *(ld. 1877-78-as orosz- török háború)*. Így **nemzetállamaik** sorsa mindig **nagyhatalmi törekvések, versengés** (orosz, Habsburg, angol, német, olasz) függvényévé vált.
A balkáni népek szerepe megváltozott a XIX. század folyamán. Míg korábban nem képviseltek jelentős erőt, a lassú gazdasági fejlődés, **a nacionalizmus térhódítása** a Balkánon, és a **nemzetállamaik** (Görögország, Szerbia, Románia majd Bulgária) **megszületése** jelentősen felértékelték szerepüket a nagyhatalmi játszmákban is, és egymás ellenében is teret akartak nyerni.

16 pont		

14. FELADAT (Erdély a XVII. században) (rövid feladat)

Az értékelési szempontjai		Optimális megoldás	Pont
A feladat megértése		Feladatmegértés és lényegkiemelés. A vizsgázó válaszában elsősorban a vallási sokszínűség okaira, és a felekezetek egymás közti viszonyára fókuszál.	**1**
KOMPETENCIÁK	1.1 Történelmi forrásokból (tárgyi, írásos stb.) információk gyűjtése, következtetések megfogalmazása 1.2 Különböző típusú forrásokból származó információk összevetése 1.9 A részletek iránti érzékenység a források feldolgozása és elemzése során	A vizsgázó a forrás alapján megemlítheti, hogy Erdélyben több országgyűlés a felekezeti viszonyokról hozott törvényeket; hogy ezek alapján a felekezetek követői nem zaklathatják egymást, a közösségek határozzák meg, mely felekezetet követnek; a forrás és a térképek alapján megemlítheti, hogy a felekezeti és a rendi tagolódás jelentős részben megfeleltethető egymásnak; hogy Erdélyben több felekezet (unitárius, katolikus, kálvinista, lutheránus, görögkeleti) él egymás mellett.	**5**
	2.1 Történelmi fogalmak azonosítása, helyes használata	A vizsgázó a vallástörténet és a magyar társadalomtörténet jellemző fogalmait (vallási türelem, vallásszabadság, három nemzet stb.) helyesen használja.	
	3.8 Különbségek és egybeesések felismerése, értelmezése a világtörténet és a magyar történelem legfontosabb eseményei között	Korábbi tanulmányait mozgósítva megállapíthatja, hogy ebben a korszakban Európában véres vallásháborúk dúlnak, s az államhatalom is mindenütt a kizárólagosságra tör. Felekezeti türelem is csak elvétve akad (nantes-i edictum). Vagyis különlegesen pozitív jelenségről van szó.	
	4.2 Annak bizonyítása, hogy a történelmi eseményeknek általában több oka és következménye van 4.4 A lényeges és kevésbé lényeges szempontok, tényezők megkülönböztetése, mérlegelése	A diák megállapíthatja, hogy Erdélyben vannak felekezeti súrlódások, de az országgyűlés ezeket meg kívánja szüntetni, s több felekezet szabad gyakorlatát engedélyezik. Az okokat keresve utalhat a színes felekezeti viszonyokra, a rendi sokszínűségre, mely részben megegyezik a felekezeti helyzettel.	
	5.2 Népesség, település, életmód	A térkép és saját ismeretei alapján a diák utalhat Erdély etnikai sokszínűségére.	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség		A szerkezet a logikus kifejtést szolgálja. A szöveg gördülékeny, a mondatok világosak és egyértelműek.	**1**

Kompetenciákhoz kapcsolódó **lehetséges** tartalmak (optimális megoldásnál):

A XVI. századi **Erdélyben több felekezet** (unitárius, katolikus, kálvinista, lutheránus, görögkeleti) **élt egymás mellett**. A korabeli **Európával ellentétben**, **ahol véres összecsapások** jellemezték e problémát, s **az államhatalom kizárólagosságra tört** (vallásháborúk), Erdélyben **az országgyűlések rendezni igyekeztek a felekezetek viszonyát**. Természetesen Erdélyben is voltak felekezeti súrlódások, de szinte páratlan módon **tiltották a felekezeti viszály szítását**. Kiemelkedő jelentőségű az is, hogy a helyi közösségekre bízták **a vallási hovatartozás megállapítását**. **E pozitív jelenség több okra vezethető vissza.** Nyilván szerepet játszott **a töröktől való félelem,** mely az egység irányába hathatott. A különbözőségek és a másság elfogadását segíthette Erdély **tagolt rendi felépítése.** E hatást erősítette, hogy **a rendi felépítés részben megegyezik a felekezeti megoszlással**, így az egyes felekezetek kellő politikai támaszra lelhettek. Hasonló szerepet játszott az **etnikai sokszínűség** is, mely részben szintén megfelelt a rendi és felekezeti tagolódásnak.

7 pont		

15. FELADAT (Rákóczi-szabadságharc) (hosszú feladat)

Értékelési szempontok		Optimális megoldás	Pont
A feladat megértése		Feladatmegértés és lényegkiemelés. A vizsgázó megoldásában elsősorban a szabadságharcot kiváltó okokat mutatja be és elemzi.	**3**
KOMPETENCIÁK	1.1 Történelmi forrásokból (tárgyi, írásos stb.) információk gyűjtése, következtetések megfogalmazása 1.4 A történelmi térképek felhasználása ismeretszerzéshez	A vizsgázó a forrásból kigyűjtheti az alábbi sérelmeket: törvények módosítása (szabad királyválasztásról való lemondás, ellenállási záradékról való lemondás); idegen katonai és közigazgatási vezetők előnyben részesítése; rendi működés korlátozása; újszerzeményi bizottság létrejötte; fegyverváltság; idegenek földhöz juttatása; a jobbágyokat sújtó magas adók.	**9**
	2.1 Történelmi fogalmak azonosítása, helyes használata	A vizsgázó a korszak jogtörténeti és politikai fogalmait (újszerzeményi bizottság, kamara stb.) helyesen használja.	
	3.6 Konkrét történelmi események térben és időben való elhelyezése 3.8 Különbségek és egybeesések felismerése, felismerése, értelmezése a világtörténet és a magyar történelem legfontosabb eseményei között	Saját ismereteit mozgósítva szólhat – a vallásszabadság korlátozásáról – hogy a felkeléshez a nemzetközi feltételeket a spanyol örökösödési háború teremtette meg.	
	4.1 A tanultak okok és következmények szerinti rendezése 4.4 Lényeges és kevésbé lényeges szempontok megkülönböztetése, mérlegelése	A diák a forrásban található érveket csoportosíthatja és értelmezheti: a kurucok sérelmezik a rendiség korlátozását jogi és gyakorlati értelemben egyaránt; tiltakoznak az idegenek hatalmaskodásai ellen; tiltakoznak vagyonuk korlátozása és a magas adók miatt. A vizsgázó feltárhatja a sérelmek társadalmi vonatkozásait is. A vizsgázó érzékelteti, hogy a felsorolt okok egy kuruc röpirat részei, így a kurucok véleményét tükrözi.	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség		A tanuló fogalmazványa szerkesztett szöveg. A szerkezet a logikus kifejtést szolgálja. A szöveg gördülékeny, a mondatok világosak és egyértelműek. A tanuló megállapításai árnyalt elemző készségről tanúskodnak.	**4**

Kompetenciákhoz kapcsolódó **lehetséges** tartalmak (optimális megoldásnál):

A Rákóczi-szabadságharc kirobbanásához a magyar társadalom széles rétegeinek elégedetlensége vezetett. A fegyveres harc kirobbanásához a lehetőséget a belső gondok mellett alapvetően a dinasztia nyugati lekötöttsége, **a spanyol örökösödési háború biztosította.**

A kiáltvány **alapvetően a rendi jogokat ért sérelmeket sorolja fel**. A török kiűzése során a dinasztia kierőszakolta a rendi jogok alapvető pontjairól történő lemondást. Az 1687-es országgyűlésen a rendek lemondtak a **szabad királyválasztásról és az ellenállási záradékról.**

A magyar nemességet mélyen sértette, hogy **az ország vezetésében velük szemben egyre nagyobb szerepet kapnak** az idegenek mind az állami, mind a katonai igazgatásban. Félelemmel töltötte el őket **a rendi igazgatás korlátozása a töröktől visszafoglalt területeken**. A nemesség alapvető érdekeit sértette az **újszerzeményi bizottság felállítása,** mely korlátozta a töröktől visszafoglalt területeken a magyar birtokosok jogait csakúgy, mint a **fegyverváltság követelése**.

Az egész magyar társadalmat érintette, s így jelentős mértékben hozzájárult az elégedetlenség kialakulásához **a vallásszabadság korlátozása**. **A jobbágyság elégedetlenségét elsősorban a magas adók** és a katonák zaklatásai **váltották ki.**

A kiáltvány **a kuruc vezetés véleményét tükrözi** a korszak problémáiról, s a rendi sérelmekre koncentrál.

16 pont		

16. FELADAT (Pragmatica Sanctio) (rövid feladat)

Az értékelés szempontjai		Optimális megoldás	Pont
A feladat megértése		A vizsgázó a megadott szövegek alapján válaszában összehasonlítva elemzi a két történész véleményét.	**1**
KOMPETENCIÁK	1.4 Történelmi forrásokból információk gyűjtése, következtetések megfogalmazása	A vizsgázó a két forrás alapján röviden rögzíti a magyar Pragmatica Sanctio tartalmát, hogy ez a jogszabály a Habsburg-ház nőági örökösödését biztosította Magyarországon. A vizsgázó utal arra, hogy a törvény alku eredményeként jött létre, amelynek során a Habsburg-ház biztosította a nőági örökösödés magyarországi elfogadtatását, a magyar rendek pedig a törökökkel szembeni védelmet, valamint a rendi jogok megerősítését és megtartását harcolták ki.	**5**
	4.12 A magyar történelem sorsfordító eseményeinek több szempontú bemutatása.	A vizsgázó összehasonlítja a két szerző által adott értékelést: mindketten kiemelik, hogy a törvény kompromisszum eredménye, de különbözően értékelik. Mód Aladár kedvezőtlenül ítéli meg a törvényt Magyarország szempontjából, kevéssé értékeli az alkotmányos rendi jogok biztosítását. Magyarország és a Habsburg Monarchia viszonyát a gyarmati függéshez hasonlítja. Stílusa dagályos. Kosáry Domokos ezzel szemben a törvény tartalmának ismertetésére szorítkozik, kritikája az ún. „közös ügyek” meghatározatlanságára irányul. Arra utal, hogy az az udvar szándékainak kedvezett. A törvény utóéletére vonatkozó utalásokat összehasonlítva a vizsgázó megállapíthatja, hogy Mód a nemesség és az udvar reformkori ellentéteinek előzményeként, azok egyik fontos okaként, míg Kosáry a „közös ügyek” kifejezéssel az 1867-es osztrák-magyar kiegyezés előzményeként mutatja be a Pragmatica Sanctiot. A tanuló összegzésként megállapíthatja, hogy Mód Aladár a törvényt végső soron elítéli, károsnak tartja, míg Kosáry Domokos reális kompromisszumként értékeli.	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség		A szerkezet a logikus kifejtést szolgálja. A szöveg gördülékeny, a mondatok világosak és egyértelműek.	**1**

Kompetenciákhoz kapcsolódó **lehetséges** tartalmak (optimális megoldásnál):

III. Károly uralkodás idején a szűkebb családon belül nem volt férfiutód, ezért a család belső örökösödési rendjét szabályozó **Pragmatica Sanctiot** elfogadtatták a Birodalom rendi gyűléseivel. Ezt az **1722-23-as országgyűlésen** a magyar rendek is elfogadták. A Pragmatica Sanctio biztosította a **Habsburg-ház számára a nőági öröklődést**. A rendek a beleegyezésükért cserébe **törvényben biztosították Magyarország birodalmon belüli önállóságát**. A birodalmi és a rendi hatásköröket nem választották el egymástól élesen, s ez a magyar rendek és a birodalom **viszonyát megterhelte**.

A két történész **eltérően ítéli meg** a Pragmatica Sanctiot: Mindketten megállapítják, hogy a törvény **a két birodalomfél viszonyát kompromisszumosan szabályozta**, s ezt a kompromisszumot Mód Aladár negatívan ítéli meg, **Magyarország érdekeivel ellentétesnek** tartja, a Pragmatica Sanctio által létrehozott állapotot a **gyarmati alárendeltség**hez hasonlítja.

Kosáry megközelítése **tárgyszerű**, a tartalmi ismertetés **árnyalt értékeléssel** kapcsolódik össze.

A törvény **következményei** között Mód az udvar és a köznemesség **XIX. századi szembekerülését** emeli ki, míg Kosáry a szóhasználatával („közös ügyek”) az **1867-es osztrák-magyar kiegyezés** előzményének tekinti.

Mód Aladár a törvényt végső soron elítéli, károsnak tartja, míg Kosáry Domokos reális kompromisszumként értékeli.

7 pont		

17. FELADAT (Nemzetiségek 1848.) (hosszú feladat)

Az értékelés szempontjai		Optimális megoldás	Pont
A feladat megértése		A vizsgázó a válaszában a nemzetiségek és a 1848-as politikai önszerveződését, követeléseit, valamint a nemzetiségi és a magyar politikai vezető réteg közötti nézeteltéréseket és összeütközéseket elemzi.	**3**
KOMPETENCIÁK	1.4 Történelmi forrásokból információk gyűjtése, következtetések megfogalmazása	A vizsgázó a források és a kronológia alapján felsorolja a nemzetiségek 1848-as megmozdulásainak közös vonásait: nemzeti gyűléseket szerveztek, autonómiát követeltek, a nyelvhasználat kiterjesztését a közigazgatás különböző szintjeire, A vizsgázó a források, a kronológia és saját ismeretei alapján következtethet arra, hogy a nemzetiségek vezető politikai erői által megfogalmazott követelések szemben álltak az 1848-as magyar politikai vezető körök elképzeléseivel, de gyakran egymás követeléseivel is, ez vezetett a magyarok és a különböző nemzetiségek közötti ellentétek kiéleződéséhez. A vizsgázó saját ismeretei alapján utalhat a bécsi kormány megosztó politikájára.	**9**
	4.6 Személyek, pártok csoportok szerepének felismerése egy-egy történelmi esemény alakulásában.	A vizsgázó első sorban saját ismeretei alapján megnevezi a nemzetiségek főbb politikai megmozdulásait, vezetőit (pl. erdélyi románok; balázsfalvi gyűlés, vezetők: Andrei Saguna, a román parasztságot sikerült a magyar forradalommal szembefordítani; szerbek: karlócai szerb kongresszus, önálló szerb tartomány követelése; horvátok: önálló rendiség, Jellacsics szerepe, Magyarország birodalmi alárendelését követelik).	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség		A tanuló fogalmazványa szerkesztett szöveg. A szerkezet a logikus kifejtést szolgálja. A szöveg gördülékeny, a mondatok világosak és egyértelműek. A tanuló megállapításai árnyalt elemző készségről tanúskodnak.	**4**

Kompetenciákhoz kapcsolódó **lehetséges** tartalmak (optimális megoldásnál):

Az ország népei a forradalom folyamán **nemzeti követelésekkel** léptek fel, amelyek általában szemben álltak a magyar politikai vezető réteg álláspontjával és törekvéseivel, amely az **„egy politikai nemzet”** álláspontján állt. A nemzetiségek már rendelkeztek **önálló vezető réteggel**, amely az összeülő **nemzetgyűléseken** nyilvánította ki követeléseiket. A bécsi kormány megosztó törekvései sikerrel jártak, főleg ott, ahol a **parasztság elégedetlensége**, a vezető réteg önállósodási törekvései és a bécsi udvar ígérgetései egységet teremtettek a magyarokkal szemben. Az erdélyi románok a **balázsfalvi,** a szerbek a **karlócai gyűlésen a szlovákok a liptószentmiklósi** gyűlésen nyilvánították ki követeléseiket. Ezek főleg e népek **önállóságának** igényét fogalmazták meg. A horvátok **Jellacsics** mögött sorakoztak fel, követeléseik Magyarország **birodalomnak való alárendelését** is magukba foglalták. A forradalom során kialakuló nemzetiségi ellentétek véres polgárháborúhoz vezettek és hosszú időre szembeállították a Kárpát-medence népeit.

16 pont		

Összpontszám (46 pont)	

A TELJES FELADATLAP ÖSSZPONTSZÁMA (90 PONT)	